Angela CIUMAC

CAZURI DE CONFUNDARE A SUBIECTULUI CU ALTE PĂRŢI DE PROPOZIŢIE

Se consideră că subiectul este partea de propoziţie care nu implică multe probleme la delimitarea lui de alte părţi de propoziţie. Situaţia reală este însă alta. Există anumite contexte care, asociindu-se cu neatenţia celui ce analizează propoziţia, duc la confundarea subiectului cu alte părţi de propoziţie. Subliniem de la bun început că în limba română confundarea subiectului cu alte părţi de propoziţie este determinată de faptul că formele cazului nominativ şi cele ale cazului acuzativ fără prepoziţie sunt identice.

I. Subiect sau complement direct?

Confuzii de genul acesta au loc atunci când în propoziţie se întâlnesc două substantive articulate hotărât. De exemplu: *Bucuria de a trăi o dă contrastul, jocul de umbră şi lumină, de linie dreaptă şi frântă, bucurie care se afirmă strident, ca un triumf peste durerea învinsă* (M. Ralea).

În acest enunţ, substantivul ***contrastul***, fiind la nominativ, are funcţie de subiect, iar sintagma ***bucuria de a trăi*** este complement direct, deoarece este în acuzativ. În plan formal, nu există nici o deosebire între aceste cazuri gramaticale, fapt ce explică greşeala pe care o comit unii, afirmând că ***bucuria de a trăi*** ar fi subiect, deoarece se află pe primul loc. E de menţionat că, deşi aceste două părţi de propoziţie (subiectul şi complementul direct) se caracterizează prin conţinut şi funcţii clar delimitate, confuzia se poate produce oricând, fiindcă elementul formal rămâne pentru mulţi criteriul decisiv al analizei şi, uneori, chiar singurul, ceea ce e regretabil. Există însă criterii sigure pe baza cărora am putea deosebi subiectul de complementul direct. E vorba de posibilitatea sau imposibilitatea dublării (reluării sau anticipării) cuvântului ce ne interesează prin forma atonă a pronumelui personal în acuzativ. Posibilitatea reluării ne demonstrează că acest cuvânt e la acuzativ şi are funcţie de complement direct.

În exemplul nostru *Bucuria de a trăi o dă contrastul, jocul de umbră...* forma atonă în acuzativ ***o***, a pronumelui personal feminin ***ea***, reia cuvântul ***bucuria***, care este de asemenea de genul feminin, ***contrastul*** fiind un substantiv neutru.

După cum se ştie, cele mai multe greşeli de analiză se pot comite atunci când subiectul vine după predicat, iar complementul direct nepropoziţional e plasat la începutul propoziţiei. Astfel, exemplul *Mulţi peşti au prins pescarii* poate favoriza la o analiză bazată pe criteriul formal interpretarea cuvântului ***peşti*** drept subiect. Aici doar criteriul logico-semantic este cel care ne ajută să facem distincţie între subiect şi complementul direct.

Se confundă frecvent subiectul cu complementul direct în propoziţiile cu un predicat exprimat printr-un verb impersonal sau printr-un verb

BDD-A20837 © 2005 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:00 UTC)

reflexiv. În propoziţia *A început să ningă fulgi mari şi deşi* verbul ***a ninge*** e personal prin formă şi impersonal prin conţinut. Prin urmare, acest verb nu poate avea subiect. Cuvântul ***fulgi*** nu poate fi subiect şi din cauză că el nu se acordă cu predicatul care este la singular.

Greşită este şi interpretarea ca subiect a complementului direct nepropoziţional într-o propoziţie cu subiect gramatical subînţeles ori inclus în desinenţa verbului predicat. De exemplu: *Aţi mâncat căpşune la bunici?* Cuvântul ***căpşune*** nu poate fi subiect, deoarece nu denumeşte persoana sau obiectul care face acţiunea. Subiectul poate fi uşor dedus din forma verbului-predicat ***aţi mâncat***, adică ***voi aţi mâncat***.

Şi pronumele relative ***care, ce*** pot genera aceeaşi greşeală. Acest lucru se întâmplă atunci când acestea introduc propoziţii subordonate atributive şi apar nu în nominativ, ci în acuzativ fără prepoziţie. De exemplu: *Ţi-am adus timbrele ce mi le-ai cerut*. Pronumele ***ce*** din propoziţia subordonată nu are funcţia de subiect, deoarece este reluat prin forma neaccentuată ***le*** a pronumelui personal şi este în cazul acuzativ.

II. Subiect sau apoziţie?

Uneori subiectul se confundă cu apoziţia în nominativ. Apoziţia e, de fapt, un atribut, dar conţinutul ei, prin care se arată identitatea cu elementul determinat, duce uneori la substituirea termenilor şi, prin urmare, la anumite confuzii. În exemplul *Organizase această petrecere fastuoasă Artemida, verişoara mea* cei neatenţi ar putea lua drept subiect sintagma ***verişoara mea*** care e, de fapt, apoziţie.

În propoziţia respectivă, apoziţia dezvoltată ***verişoara mea*** desemnează aceeaşi persoană ca şi subiectul determinat. Având în vedere că apoziţia este exprimată, de obicei, printr-un substantiv propriu, s-ar putea ca cineva să considere apoziţie cuvântul ***Artemida***. Confuzia n-ar avea loc, dacă s-ar ţine seama de funcţia de subiect a substantivului propriu ***Artemida***, de rolul său de cuvânt determinat în raport cu îmbinarea ***verişoara mea*** şi, în sfârşit, de locul pe care-l ocupă.

Un exemplu interesant întâlnim în lucrarea **Probleme de sintaxă a propoziţiei** de Alexandru Nicolescu:

Murmur lung de streşini,
risipite şoapte
Cresc de pretutindeni şi
se pierd în noapte
(G. Topârceanu).

Cu toate că subiectul ocupă, de regulă, primul loc, în exemplul citat apoziţia este cea care se află la începutul propoziţiei. Dată fiind identitatea semantică dintre subiect şi apoziţie, recunoaşterea subiectului devine dificilă. La o cercetare atentă se observă însă că acordul predicatului cu subiectul la plural indică funcţia îndeplinită de singurul substantiv la plural în cazul nominativ – ***şoapte***.

Totuşi cazul apoziţiei situate înaintea determinatului trebuie să fie considerat neobişnuit, fiind caracteristic stilului poetic.

Apar unele dificultăţi la delimitarea subiectului de apoziţie atunci când subiectul, prezent în propoziţie, este multiplu, fiind determinat de apoziţii dezvoltate. De exemplu: *Gheorghe Nicoară, călăraş cu schimbul, şi frate-său,*

BDD-A20837 © 2005 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:00 UTC)

un băieţandru căruia nu-i mijise musteaţa, veniseră să adape caii în Siret (E. Gârleanu).

III. Subiect sau nume predicativ?

Delimitarea subiectului de un nume predicativ e dificilă atunci când topica este inversată. Să examinăm următoarea propoziţie: *Mai bătrân decât toţi părea profesorul de franceză, Alexandru Şuţu* (N. Iorga).

Unii ar putea lua drept predicat nominal grupul de cuvinte ***părea profesorul*** şi drept subiect ***Alexandru Şuţu***, pe când adevăratul predicat nominal este ***părea mai bătrân decât toţi***, iar subiectul ***profesorul de franceză***, sintagma ***Alexandru Şuţu*** fiind o apoziţie.

O altă identitate formală în ceea ce priveşte cazul se constată între subiect şi numele predicativ exprimat printr-un substantiv. După cum se ştie, între aceste două unităţi sintactice există o anumită asemănare structurală: ambele pot fi exprimate prin substantive în nominativ. În al doilea rând, între cele două părţi de propoziţie există şi o asemănare semantică, ceea ce face posibilă inversarea termenilor fără o modificare esenţială a conţinutului propoziţiei. Astfel, se poate spune tot atât de bine *Vecinul este profesor* ca şi *Profesor este vecinul*. De obicei, distincţia între subiect şi numele predicativ este înlesnită de ordinea obişnuită a părţilor de propoziţie (subiect – verb copulativ – nume predicativ). Ca însemne suplimentare ale funcţiei de subiect a unui cuvânt servesc articolul (de obicei subiectul este articulat) şi determinanţii grupaţi, de regulă, pe lângă subiect. Cu toate acestea, există exemple în care distincţia dintre subiect şi numele predicativ devine o adevărată problemă de gramatică: *Ceartă şi neînţelegere va fi tăinuirea şi ignorarea acestui fapt.*

La prima vedere, în acest enunţ pot fi considerate subiecte cuvintele ***ceartă şi neînţelegere,*** după aşezarea lor la începutul propoziţiei. Dacă se analizează însă textul cu atenţie, se constată că îmbinarea de cuvinte ***tăinuirea şi ignorarea*** are rol de subiect, deoarece ambele cuvinte sunt articulate hotărât şi determinate de atributul substantival ***fapt***.

IV. Subiect sau complement sociativ?

Apropierea dintre aceste două părţi de propoziţie e justificată într-o anumită măsură atât formal, cât şi semantic. Din punct de vedere semantic, complementul circumstanţial sociativ se apropie de subiect, fiindcă arată cine îl însoţeşte pe acesta în săvârşirea acţiunii. În plan formal, apropierea este determinată de lipsa distincţiei între cazurile acuzativ şi nominativ. Este adevărat că distincţia de formă o fac mai ales prepoziţia ***cu*** şi locuţiunile prepoziţionale ***împreună cu***, ***laolaltă cu***, ***în acord cu*** etc., care introduc complementul sociativ. Dar tot atât de adevărat este că prepoziţia ***cu*** poate, uneori, să aibă valoarea conjuncţiei copulative ***şi***. În asemenea situaţii numai acordul predicatului cu subiectul este hotărâtor. Când predicatul se acordă cu subiectul împreună cu presupusul complement sociativ, înseamnă că este vorba de un subiect multiplu. Iar când predicatul se acordă numai cu substantivul, neprecedat de pre-

BDD-A20837 © 2005 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:00 UTC)

poziţia ***cu***, înseamnă că este vorba de un complement circumstanţial sociativ. De exemplu, în propoziţia *Mihai cu ostaşii săi, la 6 ianuarie, trecu iarăşi Dunărea* (N. Bălcescu) substantivul ***Mihai*** este subiect, deoarece se acordă cu predicatul ***trecu***, iar ***cu ostaşii*** este complement circumstanţial sociativ. În următoarea propoziţie: *Mihai cu Kiraly se gătiră îndată de oaste* (N. Bălcescu), avem un subiect multiplu exprimat prin două nume proprii – ***Mihai cu Kiraly***.

Imitând vorbirea populară, scriitorii folosesc în scopuri stilistice aşa-numitele *subiecte suspendate*. Propoziţia începe cu un substantiv ori cu un pronume la nominativ, urmând ca acestea să îndeplinească funcţia de subiecte. La un moment dat însă, vorbitorul uită de aceste cuvinte, de intenţia sa iniţială şi construieşte propoziţia în aşa fel, încât acestea devin obiecte gramaticale. Astfel de construcţii sintactice fac parte din multiplele procedee de ordin stilistico-sintactic, determinate de necesităţile expresiei artistice, fiind denumite anacoluturi. Iată un exemplu elocvent: *Că eu, moşule, tot ce suflă pe pământul ista, mi-i drag de mă prăpădesc* (I. Creangă).

Pronumele personal ***eu*** din acest enunţ are funcţia de subiect suspendat, întrucât nu se acordă cu predicatul. Normal ar fi fost ca propoziţia să sune în felul următor: *Că mie, moşule, tot ce suflă pe pământul ista mi-i scump de mă prăpădesc*. Această construcţie cu un subiect suspendat poate fi tolerată de limba literară, doar pentru a se reda cât mai adecvat vorbirea populară, spontaneitatea şi simplitatea ei.

Deşi subiectul este o parte principală de propoziţie, el se poate apropia, prin conţinut sau formă, de părţile secundare ale propoziţiei. Apropierea dintre subiect şi alte părţi de propoziţie duce la confuzii care ar putea afecta calitatea unei analize. De aceea ar trebui să dăm dovadă de o maximă atenţie când realizăm o analiză sintactică. Confundarea subiectului, pe de o parte, cu complementul direct, apoziţia, numele predicativ sau complementul sociativ, pe de alta, ar putea fi evitată, dacă se va ţine cont de anumite criterii: complementul direct poate fi reluat prin forma atonă a pronumelui personal în acuzativ sau poate fi determinat pe baza criteriului logico-semantic. Apoziţia e un atribut, adică un determinativ ce ocupă doar al doilea loc. Numele predicativ nu se va confunda cu subiectul, dacă se va stabili de la bun început care este obiectul calificat, numele predicativ exprimând exclusiv un calificativ al lui. Complementul sociativ va putea fi identificat datorită acordului subiectului cu predicatul.

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. Nicolescu, A., *Probleme de sintaxă a propoziţiei*, Bucureşti, 1989.

2. Mătcaş, N. G., *Probleme dificile de analiză gramaticală*, Chişinău, 1978.

3. Săteanu, C., *Subiect sau complement sociativ?* // Studia Universitatis Babeş-Bolyai; Series philologik, fasciculus nr. 1, Cluj, 1964.

4. Marin, V., *Elemente de stilistică gramaticală*, Chişinău, 1988.

BDD-A20837 © 2005 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:00 UTC)